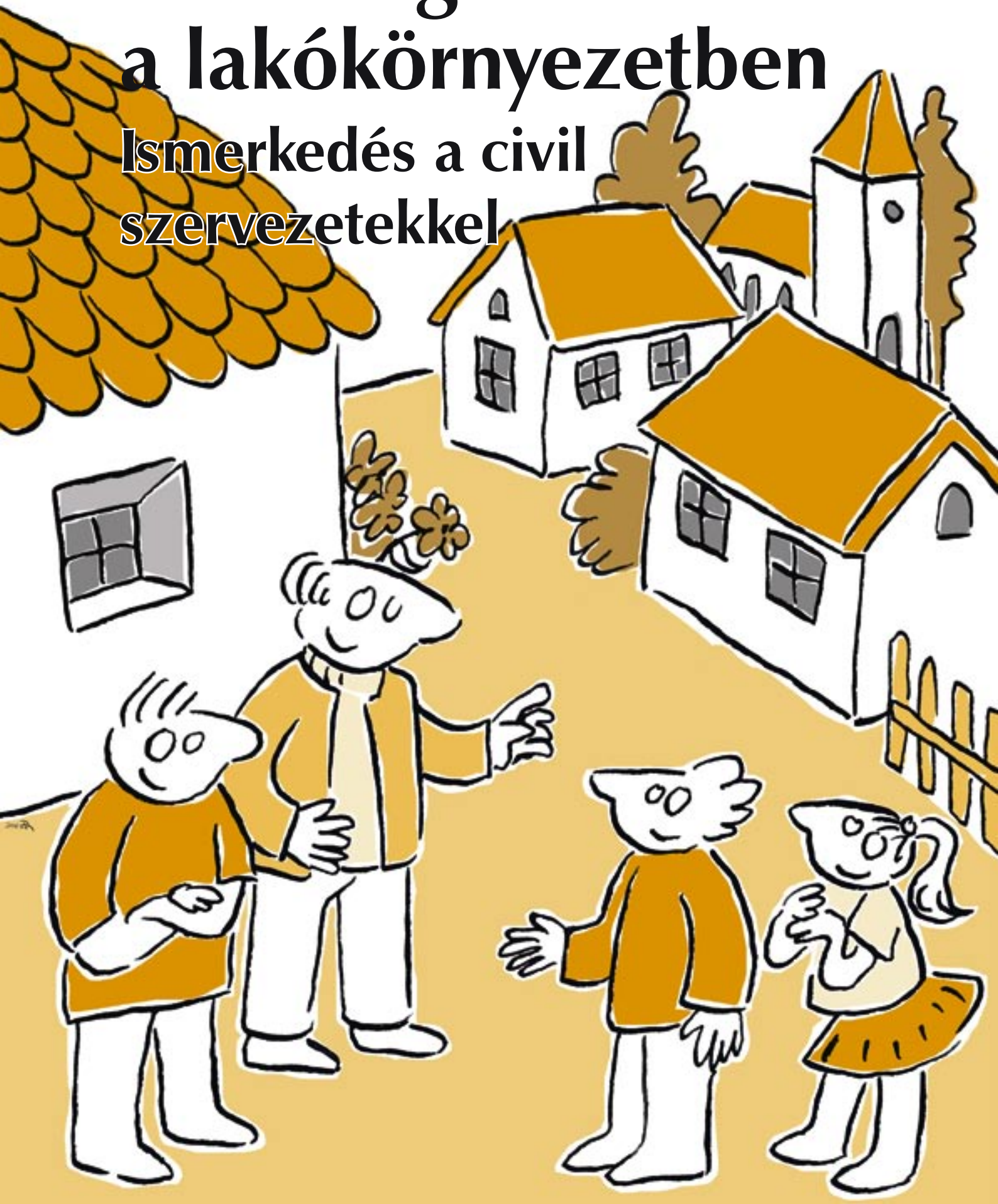

Közösségek a lakókörnyezetben

Ismerkedés a civil szervezetekkel

A CIVIL SZÉKTOR¹ LÉTREHOZÁSA

28/1A

1987-ben módosították a polgári törvénykönyvet. Ez a módosítás újra létrehozta az **alapítványt** mint jogképes intézményt. Ez volt az a pillanat, amelyben újjászületett a hazai **nonprofit² szektor**. A – még – erős kormányzati és a kiépülőben lévő piaci szektorok mellett megjelent a harmadik szektor, hogy tevékenységével újfajta kínálatot jelenítsen meg a közszolgálatok számos területén. Az újjászületés kifejezés teljesen indokolt abban az értelemben, hogy az 1949-es kényszerű megszakítás után majd negyven esztendővel nyílt rés az állami közszolgálat-ellátás addig kikezdhetetlennek tűnő monolitikus³ falán. Létrejött a lehetősége annak, hogy az állampolgár – aki csak a következő évtől vált adófizető polgárrá is, ha csak részben is – maga döntsön arról, milyen közfunkciókat, milyen közhasznú tevékenységeket kíván támogatni.

Más a helyzet a hazai nonprofit szektor másik jelentős, sőt nagyobb számú intézményével, az **egyesülettel**. Az egyesületek esetében is lehet a 80-as évek végén egyfajta újjászületésről beszélni, de a magyar egyesületek történetében formai megszakítás, törés nincsen. Az egyesületek vagy ahogyan a statisztikák nevezték, a társas nonprofit szervezetek száma 1862-ben a mai országterületen 319 volt, néhány évvel később, 1878-ban már 1917, a 30-as években számuk meghaladta a 14 ezret. 1989-ben e szervezetekből valamivel több, mint 8 ezret regisztrált a statisztika.⁴ Az 1989-ben megszülető egyesülési törvény tehát nem egy új intézmény életlehetőségeit teremti meg, „csupán” megszabadítja az addig volt egyesületeket a politikai gyámság terheitől, és utat nyit a szabad szerveződés előtt.

A nonprofit szervezetek reneszánsza arra mutat, hogy az állampolgárok tudatában voltak/vannak a harmadik szektor fontosságának. Pontosan érzékelik azt, amit egyébként a nemzetközi és az 1945 előtti hazai tapasztalatok is igazolnak, hogy tudniillik **sem a piaci, sem az állami szektor nem alkalmas minden társadalmi igény, minden közszolgálat ki-elégítésére**. A piaci (forprofit) szektor szerepe - meghatározás szerint - a nyereséget ígérő termelési és szolgáltatási területekre korlátozódik. Az állami szektor elsősorban arra hivatott, hogy az adott fejlettségi szinten minden állampolgár számára szavatolt, jól szabványosítható, illetve a társadalom egészét szolgáló közjavakról gondoskadjon. A nonprofit szektor szervezeteire marad minden olyan feladat, amelynek ellátására a piaci racionalitás és az állami felelősségvállalás viszonylag szűk korlátai között nem kerülhet sor.

A nonprofit szervezetek (az eredeti elvárások szerint)

- biztosítják a társadalmi önszerveződés és érdekérvényesítés kereteit,
- alkalmat adnak a kisebb-nagyobb társadalmi csoportok különleges igényeinek megfelelő szolgáltatások kifejlesztésére,
- a nem profitcélú társadalmi innovációra⁵
- a társadalmi problémák közösségi (de nem állami) kezelésére.
- tehermentesítik az állami szektort,
- lehetőséget teremtenek annak társadalmi ellenőrzésére.

¹ Szektor: terület, hatáskör

² Profit: nyereség, haszon, nonprofit: nem haszonra törekvő, nem nyereségorientált

³ Monolitikus: megbonthatatlanul egységes

⁴ Nonprofit szervezetek Magyarországon, 1995, Központi Statisztikai Hivatal, Budapest 1997.

⁵ Innováció: újítás, megújítás, megújulás, készség a megújításra

A CIVIL SZÉKTOR LÉTREHOZÁSA

28/1B

CSOPORTOS FELADATLAP

Válaszoljatok a szöveg információinak felhasználásával az alábbi kérdésekre!

1. Mióta léteznek Magyarországon alapítványok?

.....

2. Melyik időszakban nem működhetett ez a szervezeti forma hazánkban?

.....

3. Mióta léteznek az országban egyesületek?

.....

4. Melyik az a három szektor, amely az 1987-es törvény meghozatala után működik hazánkban?

.....

5. Milyen igényeket jelez a nonprofit szektor újjáéledése?

.....

.....

.....

.....

6. Mit vártak a jogszabályalkotók a nonprofit szervezetek létrejöttétől?

.....

.....

.....

.....

A NONPROFIT SZERVEZETEK ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI

28/2

CSOPORTOS FELADATLAP

Az alábbi szöveget, amely a nonprofit szervezetek általános jellemzőit mutatja be, olvassátok el figyelmesen, és ha valamit nem értetek, kérdezzétek meg a tanároktól!

A nonprofit szervezet

- intézményesült, jogilag létező szervezet (tehát a háztartások közé nem sorolható),
- önálló vezetéssel bíró szervezet, amely szervezetileg nem függ a kormányzattól (nem kormányzati szervezet),
- gazdálkodása eredményét a szervezethez kapcsolódó személyek közt fel nem osztó szervezet, amely nem elsődlegesen üzletszerű gazdálkodási tevékenység folytatására alapult (nem gazdasági társaság; nonprofit szervezet).
- önszerveződésen és öntevékenységen alapuló szervezet (például létrehozását nem törvény rendeli el),
- közvetlen politikai hatalom megszerzését és gyakorlását célul nem tűző szervezet.

A következő listában a nonprofit és a nem nonprofit szervezeteket szerepelnek. Soroljátok be ezeket az alábbi táblázat egyik vagy másik oszlopába az előzőleg megismert jellemzők figyelembevételével!

politikai párt – alapítvány – egyház – szakmai kamara – betéti társaság (bt)
 korlátolt felelősségű társaság (kft) – önkormányzat – közalapítvány – szövetkezet
 egyesület – takarékszövetkezet – közhasznú társaság (KHT)
 államigazgatási szervezet – köztisztviselő

Nem nonprofit szervezetek	Nonprofit szervezetek

A KÖZHASZNÚSÁGRÓL

28/3

EGYÉNI FELADATLAP

A civil szervezetek között vannak olyanok, amelyek közhasznúnak, mások pedig kiemelten közhasznúnak minősülnek. A közhasznúság kategóriája a nonprofit törvény alapvető „újdonsága”. A törvény éppen a közhasznúság mentén bontja a nonprofit szervezeteket két nagy csoportra és hozza létre jogi értelemben a kiemelt közhasznúság kategóriáját. Tágabb értelmezésben és bizonyos mértékig persze minden, az állampolgárok által létrehozott öntevékeny szervezet közhasznú, hiszen – mint a társadalmi önszerveződés színtere – minden ilyen szervezet részét képezi a társadalom demokratizálódási folyamatának. A közjó fogalmát szűkebben értelmezve viszont csak azok a szervezetek minősíthetők közhasznúnak, amelyek tevékenységükkel nemcsak tagjaikat, hanem a tágabb közösség érdekeit is szolgálják.

A szöveg alapján folytassátok a következő mondatokat!

Közhasznú szervezeteknek minősülnek azok, amelyek

.....

.....

.....

.....

Kiemelten közhasznú szervezetek azok, amelyek

.....

.....

.....

.....

A CIVIL SZERVEZETEK TÁMOGATÁSA

28/4A

CSOPORTOS FELADATLAP

Feladat

Olvassátok el figyelmesen az alábbi szöveget! Ennek alapján állapítsátok meg, és foglaljátok össze szóban, hogy milyen szerepet játszik a Nemzeti Civil Alapprogram a civil szervezetek életében.

A Nemzeti Civil Alapprogram

Az Országgyűlés 2003. június 23-án fogadta el a Nemzeti Civil Alapprogramról szóló 2003. évi L. törvényt, melynek fő célja a civil szervezetek pályázati támogatások útján történő támogatásával azok működésének megerősítése, a civil szektor fejlődésének elősegítése.

Az Alapprogramból támogatásban részesülhetnek mindazok a Magyarországon nyilvántartásba vett magánalapítványok és társadalmi szervezetek (ide nem értve a munkaadói és munkavállalói érdekképviselőket, pártokat és biztosítóegyesületeket), amelyek legalább egy éve ténylegesen működnek. A támogatási összegek felosztásáról a civil szervezetek képviselői közül választott kollégiumok döntenek. A támogatási rendszer működésének alapelveit az Alapprogram elvi irányító testülete, a szintén civil képviselők többségéből álló Tanács határozza meg.

Az NCA rendszerének újdonsága az állami befolyástól mentes, civil szervezetek általi döntéshozatal. A pályázó szervezetek biztosak lehetnek benne, hogy pályázatukat az általuk választott testületi tagok bírálják el, így a civil szervezetek gyakorlatilag saját maguk döntenek a rendelkezésre álló pénz szétosztásáról. (honlap: www.nca.hu).

A CIVIL SZERVEZETEK TÁMOGATÁSA

28/4B

CSOPORTOS FELADATLAP

Feladat

Olvassátok el figyelmesen az alábbi törvény szövegének részleteit, és fogalmazzátok meg szóban, hogy milyen lehetőséget tartalmaz ez a jogszabály a civil szervezetek számára.

1996. évi CXXVI. törvény

a személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerinti felhasználásáról (részletek).

A személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény (a továbbiakban: Sza tv.) **jogot ad a magánszemélynek arra, hogy befizetett adója meghatározott részének felhasználásáról** az adóévet követő évben (a rendelkező nyilatkozat évében) külön törvényben rögzített mértékben, **megjelölt kedvezményezett(ek) javára** és eljárás szerint nyilatkozatban **rendelkezzenek**. A magánszemély e jogának megvalósulását szolgáló eljárás szabályairól e rendelkezés tárgyát képező adórész mértékéről és a kedvezményezettek köréről az Országgyűlés a következő törvényt alkotja:

A kihirdetés napja: 1996. december 26.

(2) A magánszemély külön-külön nyilatkozatban rendelkezhet befizetett adójának

a) egy százalékaról a 4.§-ban,

b) további egy százalékaról pedig a 4/A.§-ban

meghatározottak közül kiválasztott egy-egy kedvezményezett javára, feltéve, hogy az a)-b) pont szerinti összeg külön-külön legalább 100 forint.

(3) A befizetett adó egy-egy százalékaról csak teljes egészében lehet rendelkezni a 4.§-ban és/vagy a 4/A.§-ban meghatározott kedvezményezettek közül kiválasztott egy-egy kedvezményezett javára.

4.§ (1) E törvény alkalmazásában **kedvezményezett b)** azon - az egyesülési jogról szóló 1989. évi II. törvény szerinti - **társadalmi szervezet** (kivéve a pártot, munkaadói és munkavállalói érdekképviseleti szervezetet), azon **alapítvány**, amelyet a bíróság a magánszemély rendelkező nyilatkozata évének első napja előtt legalább három évvel nyilvántartásba vett, és alapszabálya, illetőleg alapító okirata szerint az említett rendelkező nyilatkozat évének első napja előtt legalább egy évvel a közhasznú szervezetekről szóló törvény 26.§ c) pontjában meghatározott tevékenységgel ténylegesen foglalkozik, figyelemmel a (2) bekezdésben foglaltakra is; c) a **közalapítvány**, feltéve, hogy az alapító okirata szerint b) pontban felsorolt tevékenységekkel foglalkozik;

A 4.§-ban említett kedvezményezettnek átutalt összeg olyan **költségvetési támogatásnak minősül**, amelynek az e törvény szerinti közcélú tevékenységeknek megfelelő felhasználását az adóhatóság az adózás rendjéről szóló törvény megfelelő szabályai alkalmazásával jogosult ellenőrizni. A közcélú tevékenységnek nem megfelelő felhasználás megállapítása

esetén az adóhatóság erről határozatot hoz, és ennek alapján ezt az összeget – az Art. 95.§-a szerinti elévülési időn belül – visszafizeti.

A személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerinti felhasználásáról szóló, többször módosított 1996. évi CXXVI. törvény 2006. július 1-jétől hatályos módosítása.

A személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerinti felhasználásáról szóló, többször módosított 1996. évi CXXVI. törvény 4. § (1) bekezdésének i) pontja szerint – **2006. július 1-jétől – a civil kedvezményezetttek körébe tartoznak a felsőoktatásról szóló törvény 1. számú mellékletében meghatározott felsőoktatási intézmények is.** Első alkalommal a 2007-ben tett rendelkező nyilatkozatokban lehet érvényesen megjelölni a – kedvezményezhető szervezetek közé a 2006-os rendelkező évben egyébként be nem sorolható - felsőoktatási intézményeket

LAKÓHELYI CIVIL SZERVEZETEK

28/5

INTERJÚVÁZLAT

Válasszatok ki egyet a lakóhelyeteken működő civil szervezetek közül! Az alábbi kérdések felhasználásával tervezetek meg egy olyan interjút, amelyet a kiválasztott szervezet képviselőjével fogtok majd elkészíteni.

1. Mi a szervezet neve?
2. Milyen típusú szervezet:
 - alapítvány, egyesület, egyéb szervezeti forma;
 - közhasznú, kiemelten közhasznú?
3. Mikor és hol jegyezték be?
4. Milyen céllal jött létre?
5. Milyen tevékenységet folytat?
6. Milyen rendezvényei voltak a közelmúltban?
7. Hogyan sikerült(ek) ez(ek)?
8. Hányan vettek részt rajta?
9. Milyen terveik vannak a közeljövőre?
10. Ajánlottak-e fel a szervezetnek támogatást a személyi jövedelemadók 1 százalékából?
Ha igen, milyen összeget?
11. Sikerült-e már pályázati támogatást nyerni? Mikor? Mekkora összeget? Milyen tevékenységre?
12. Egyéb érdekes információk a szervezetről és annak működéséről.

SZEMPONTOK

28/6

A CSOPORTBEMUTATÓK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

1. Érdekes volt a bemutató?
2. Felkeltette a kíváncsiságotokat a bemutatott szervezet iránt?
3. Sikerült új információhoz jutni általa?
4. Mi volt benne a legjobb?
5. Mi nem tetszett benne?

SZEMPONTOK

A CSOPORTBEMUTATÓK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

6. Érdekes volt a bemutató?
7. Felkeltette a kíváncsiságotokat a bemutatott szervezet iránt?
8. Sikerült új információhoz jutni általa?
9. Mi volt benne a legjobb?
10. Mi nem tetszett benne?

SZEMPONTOK

A CSOPORTBEMUTATÓK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

11. Érdekes volt a bemutató?
12. Felkeltette a kíváncsiságotokat a bemutatott szervezet iránt?
13. Sikerült új információhoz jutni általa?
14. Mi volt benne a legjobb?
15. Mi nem tetszett benne?

SZEMPONTOK

A CSOPORTBEMUTATÓK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

16. Érdekes volt a bemutató?
17. Felkeltette a kíváncsiságotokat a bemutatott szervezet iránt?
18. Sikerült új információhoz jutni általa?
19. Mi volt benne a legjobb?
20. Mi nem tetszett benne?

